

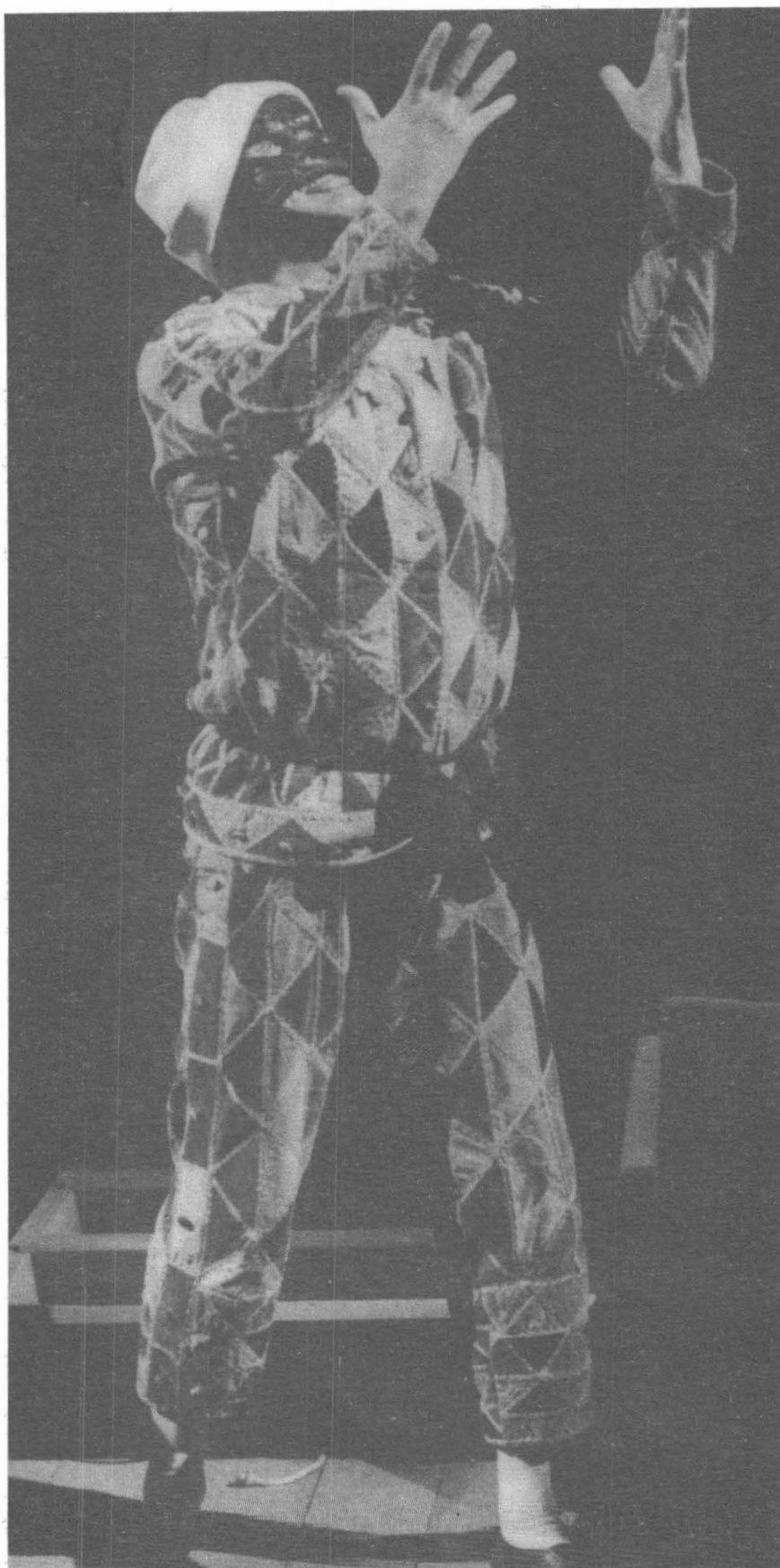

Ana Maria NARTI

*După
treizeci
de ani...*

A revedea același spectacol după treizeci de ani – nu e cu puțință! Actul teatral nu poate supraviețui decenii – așa credeam până cum câteva săptămâni. Toamna anului 1998 mi-a spulberat convingerea. Pe afișele Festivalului intereuropean care a avut loc în noiembrie la Stockholm, am regăsit anunțul: "Arlechino, slugă la doi stăpâni" de Carlo Goldoni, jucat de Piccolo Teatro din Milano în regia lui Giorgio Strehler. Prima reacție a fost: nu se poate! Doar văzusem spectacolul în turneu la București în anii '60! Am cercetat critic informațiile cuprinse în programul festivalului și am descoperit că mă înșelasem. Era vorba despre aceeași montare: prezentarea sublinia excepționala istorie a acestui spectacol record cu probabil cea mai lungă istorie vie în analele teatrului modern.

A revedea acest Arlechin însemna a trăi împlinirea unui vis frumos și neașteptat – și a trăi împlinirea lui chiar în clipa în care visul prinde formă. Iubisem până la extaz montarea lui Strehler când o văzusem la București, în anii '60, o iubisem ca pe o minunată jucărie căzută din cer în cotidianul greoi. Atâta bucurie de joc, atâta libertate în mișcare și vorbire, atâta rigoare și ușurință în imagine și sunet, atâta eleganță și echilibru în acrobatica virtuozitate a actorilor și în interpretarea lor

Momy Ghelenter și Elvira Godeanu

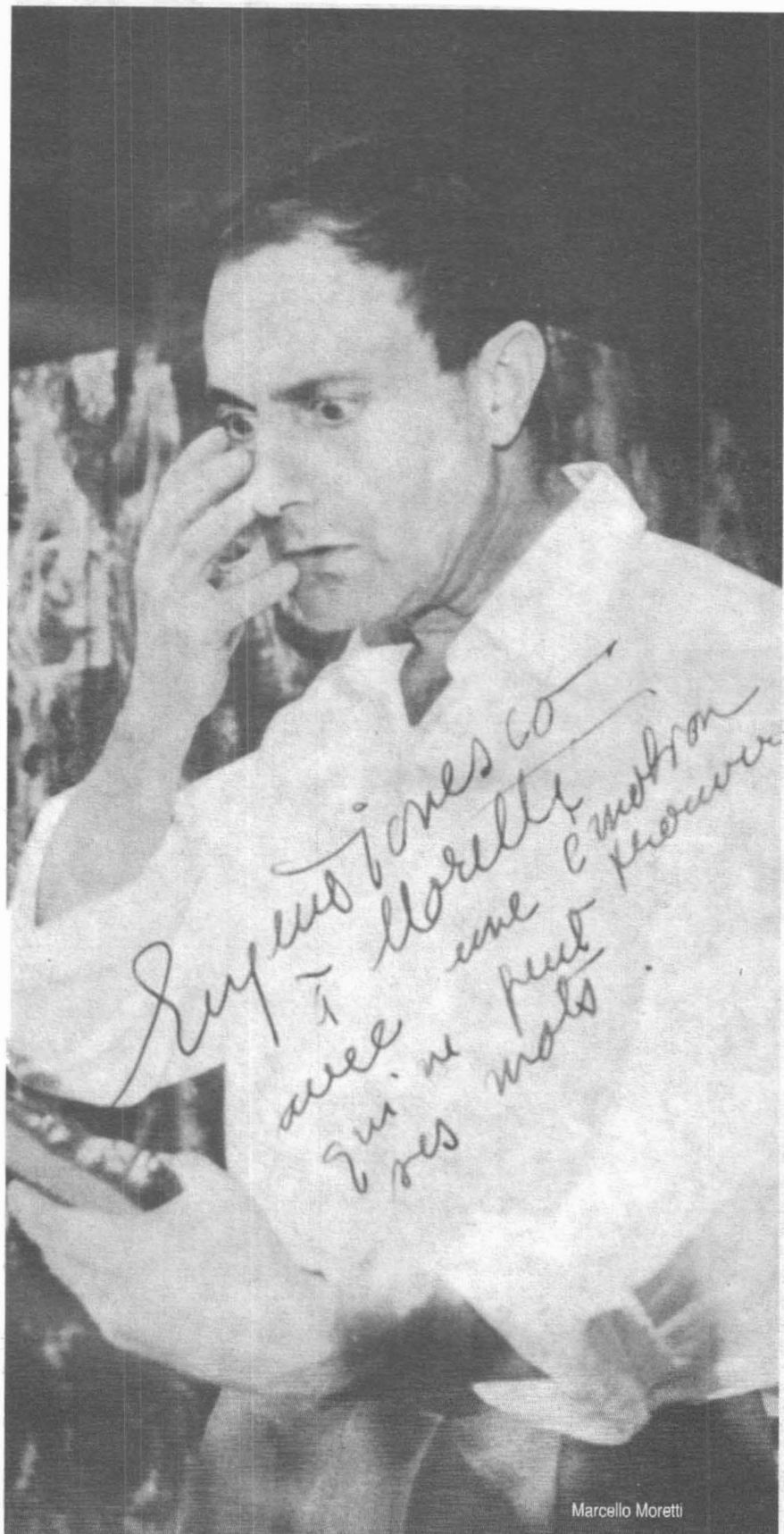

Marcello Moretti

comică nu mai întâlnisem într-o sală de teatru. Țin minte că părăsisem Sala Palatului, unde fusese prezentat turneul, într-o stare de spirit euforică, de parcă ne-am fi îmbătat cu toții, noi, tinerii din generația care tocmai intra în viața scenică profesională.

Revenind la același spectacol la Stockholm, în toamna lui 1998, mă cam îndoiam: nu cumva voi asista la o tristă reprezentare muzeală, nu cumva voi lua parte la una din acele înmormântări de lux care, din păcate, au loc atât de des în lumea teatrului, întrucât și oamenii de profesie și spectatorii nutresc prea mult respect pentru ceea ce de fapt e numai rutină pretențioasă. Dar nu! Din prima clipă am înțeles că mă aflu în fața unor monumente de joc viu.

Și de fapt spectacolul era și nu era același. Bineînțeles că mulți actori erau schimbați, nu numai în urma unui deces tragic chiar pe scenă. Nemuritorul Marcello Moretti care a căzut la datorie – după câte am înțeles murind de infarct chiar în rolul acestui Arlechino – a fost înlocuit de Feruccio Soleri care și el astăzi nu mai e tânăr. Multe alte nume noi pentru mine se aflau pe program. Schimbări au avut loc și în scenografie și în regie. Scena este mai dezgolită decât în versiunea pe care am văzut-o la București, și mai frumoasă în goliciunea ei, subliniată de lumina ușor albastră și de două candelabre cu lumânări aprinse, candelabre ținute în mână de doi lachei-figuranți care par să facă parte din décor, dar joacă totuși în tăcere și nemișcare împreună cu ceilalți. Câteva scene au altă structură de relații și mișcări decât în amintirile mele. Arlechino se luptă mai puțin cu torța de gelatină, Il Dottore e mai grotesc decât înainte, reușind să speculeze superb dimensiunile unui trup uriaș, exagerat îngroșat și cu

Marcello Moretti

ajutorul burților de perne, finalul nu mai este o sărbătoare între actori care cântă și dansează pentru plăcerea lor, ieșind din roluri, ci este acum o goană încetinită și fantastică după un Arlechino care a devenit vis... Sunt noi și comentariile glumețe clar improvizate, ca mici replici aparte, aruncate direct în public: "acum facem teatru modern, nu-i așa?", "eu joc și mai modern decât tine, nu vezi?".

Abia văzând toate aceste schimbări, care, de fapt, nu alterează viața adâncă a montării, am înțeles cum se poate ca spectacolul să trăiască peste cincizeci de ani (premierea a avut loc în 1947 – spune programul!). Ceea ce Strehler, actorii și scenograful de la Piccolo au reușit este să refacă ceva din experiența autentică în vremea din care Commedia dell'arte există ca fapt constant în teatrul european. Spectacolul este construit pe o structură dată, variațiile sunt multe și organic legate de însăși ideea poetică a jocului – o imensă glumă plină de nostalgie un vis care râde în hohote, jonglând cu himerele create de fantezie și de bucuria de a se afla pe scenă, în fața spectatorilor. Programul de la Milano confirmă; spectacolul și-a schimbat fețele de

multe ori, decorul și costumele au trecut prin multe metamorfoze, scenele au avut diferite structuri de mișcare și relație. Deci: montarea a putut trăi cu adevărat atâta vreme pentru că s-a schimbat, s-a înnoit tot timpul.

Cel mai frumos moment al jocului a fost sfârșitul: actorii, înainte de a începe vânătoarea după Arlechino, își scot de pe fețe măștile. Dintr-odată se transformă întreaga rețea de legături nevăzute dar puternice dintre actori, costume, decor, lumină și mișcare. Avem dintr-odată în față oameni obișnuiți, nu ființe fantastice, făpturi de fiecare zi ca și noi, nu figuri de vis. Măștile au dat cheia jocului și a compoziției: imagine, cuvânt, mișcare și cântec s-au însuflețit prin prezența măștilor și pentru a da viață măștilor. Când ele cad, reintrăm în viața obișnuită și ne cuprinde tristețea.

O altă cheie a jocului mi-a dat-o bătrânul actor care începe fiecare act. Este de fapt un fel de figurant cu funcția de comentator al jocului, sufleur, dar și dirigent a tot ce se petrece pe scenă. El vine din sală și aprinde lumânările de la rampă, trâncănește și mormăie în timp ce îndeplinește această muncă mărunță, glumește vorbindu-le direct

spectatorilor și îi bârfește puțin pe ceilalți actori, nu se grăbește, dar nici nu trage de timp pentru a stârni mai mult râs, e liber și relaxat în întreaga atitudine, dar joacă – evident – pentru și cu publicul. Adevărul lui este de necontestat: este actor și este actor într-un rol de Goldoni, este de astăzi – un saltimbanc italian bătrân în turneu la Stockholm – dar și personaj din lumea teatrului din secolul XVIII. Festivalul de la Stockholm a fost deschis în acest mod miraculos de Piccolo Teatro și s-a încheiat, ceva mai prozaic cu o montare de la Bulandra: "Petru" de Vlad Zografi. Încă odată m-am pomenit față în față cu trecutul. Chiar și sosirea la teatru pare mai curând iluzie decât fapt real: toată lumea vorbește românește în metrou și pe stradă!

Și spectacolul de la Bulandra este plin de vitalitate. Piesa este un exercițiu de dramaturgie cu miez destul de subțire, regia și scenografia dau o desfășurare energetică întregului, dar actorii mă fascinează: românii – un popor născut pentru a se sui pe scenă? Bineînțeles, nu găsesc răspuns pentru întrebarea aceasta retorică. Bulandra își păstrează ținuta și astăzi, montarea ne prezintă într-o lumină favorabilă în fața publicului străin.

